

- legkorábbi krónikánk, az őskronika írja némi eltéréssel *Zuatopolugnak*. A nyugati krónikákban Regino Zuendibold, Fulda Zwentibold, Theotmár érsek Zuentibold, Liutprand Centebald, a jóval későbbi Aventinus pedig Suatebog névalakot használ! De előfordul a Zentobolch vagy Centopolch alak is.
- ¹⁵ Bonfini, Antonio: *A magyar történet tizedei*. Fordította: Kulcsár Péter (Balassa Kiadó, Budapest, 1995; 1999)
- ¹⁶ Olajos Teréz: *Adalék a /H/ung/a/ri/ népnév és a késői avar-kori etnikum történetéhez* (Antik tanulmányok, XVI. I. sz., 1969). Lásd még: Olajos Teréz: *Az avar továbbélés kérdéséről. A 9. századi avar történelem görög és latin nyelvű forrásai* (Tiszatáj, 2001. november, 50. p.); Olajos Terézia: *Bizánci mozaikok. Avarok, szlávok, bolgárok, magyarok. Válogatott tanulmányok* (Szeged, 2012); *Források a korai magyar történelem ismeretéhez*. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta Róna-Tas András (Balassi Kiadó, Budapest, é. n.)
- ¹⁷ Ransanus, Petrus: *A magyarok történetének rövid foglalata*. Fordította, az utószót és a jegyzeteket írta Blazovich László és Sz. Galántai Erzsébet (Osiris Kiadó, Budapest, 1999). Ransanus művén érződik a kettőnek tudott, valójában többszöri bejövétel eseményének kavardása. „Hungar vezér” nevének „Bátor” értelmezésében a szavárd magyarok, vagyis a Biborbanszületett feljegyzésében (DAI) *sabartoi asfaloi* névvel illetett magyarok „rettenthetetlen szavárd” jelentésű neve visszhangzik, ugyanakkor a „szülőházára” visszavezetett névteremtés a Salán-féle Hungvári csúfolódásra, és nem utolsósorban László Gyula észrevételére emlékeztet, amellyel arra hívta fel a figyelmet, hogy az Ungvár helynév feltehetően nem a vereckei magyaroktól, hanem korábbi névadásból származik.
- ¹⁸ Heltai Gáspár: *Krónika az magyaroknak dolgairól*. Sajtó alá rendezte Kulcsár Margit, a bevezetőt Kulcsár Péter írta (Magyar Helikon, Budapest, 1981)
- ¹⁹ Mikó Gábor: *Élt-e valaha Szent István fia, Ottó herceg?* (Történelmi Szemle, 2013. 1. sz.)
- ²⁰ Györfly Iván: *Egy 15. századi krónikát fedeztek fel* (BBC History, III. évf. 5. szám, 2013. május)
- ²¹ *Jogéletünk őstörténete* című, kiadási nehézségek miatt még kéziratban lévő („Rendhagyó jogtörténet” munkacímrel egyes részleteiben már publikált) monográfiánk egy további részletét adjuk itt közre, a témára tekintő aktualitással.
- ²² Király Péter: „Ungarus, Hungarius, Onger” (Élet és Tudomány, 1986. X. 31., 1382–1383. p.)
- ²³ Király Péter, i. m.; Olajos Teréz: *Adalék a /H/ung/a/ri/ népnév és a késői avar-kori etnikum történetéhez* (Antik tanulmányok, XVI. I., 1969)
- ²⁴ László Gyula általános szakmai tapasztalatai mellett a dunántúli régészeti leleteket illetően pl. Költő László: *Archeometria*. In: *A régésztechnikus kézikönyve. I.* PANNICULUS ser. B. No. 3. (Szombathely, 1998); Költő László: *A Kárpát-medence régészeti vázlata, archeometria*; Költő László: *Megjegyzések az avar-magyar folyamatoság kérdéséhez a vörsi 8–10. századi temető kapcsán*; Költő László: *A 8–10. századi kontinuitás kérdései a vörsi 8–10. századi temető kapcsán* címmel, Szentpéteri Józseffel közösen tartott előadása az 1995. május 10–12-én, Alsólendván rendezett *Népek a Mura mentén* c. konferencián. Publikálva: *Magyar Történelem. Tíz ezer év – ezer oldalról* (Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest–Zürich, 2003, 323–326. és 327–332. p.)

FORRÁS

Rigó Kinga Viktória

Fénynyomat a 19. század egyetemtörténetéből

Az 1886-os év nem bővelkedett kiemelkedő eseményekben. Legalábbis olyanokban nem, amit különösen fontos évszámként jegyezne fel a magyar történelem; nem volt forradalom, nem változott alapjaiban az alkotmányjogi berendezkedés, Wesselényi Miklós is volt már árvízi hajós, régen megtörtént a kiégés. A közismert események között legfeljebb Tóth Árpád és a Coca-Cola születését szokás megemlíteni. Trefort Ágoston tuduszminisztersége alatt a budapesti királyi magyar tudományegyetem viszonylag békésen élte mindennapjait.

Az állam és a felsőoktatás régre visszanyúló kapcsolatában az egyetemek, akadémiák, liceumok stb. működésének szabályozása továbbra is kettős alapon – írott és íratlan szabályok egymással összefüggő és nehezen kibogozható halmazán – nyugodott: rendelkezésre állt egyrészt egy formális joganyag, mint pl. a vallás ügyéről szó-

ló 1790/1791:26. tc., vagy az 1723:23. tc. rendelkezései, az I. és a II. Ratio Educationis, a magyar egyetemről szóló 1848:19. törvény, másrészt pedig a szokásjogi alapon kialakult jogintézmények. Utóbbiakat sorjázza a budapesti királyi magyar tudományegyetem orvostudományi tanártestülete által 1886. szeptember 21-én tartott rendes ülés jegyzőkönyve is: a tandíjelengedés kérdését, az özvegyi segély megtartását, az ösztöndíjakkal (Széchenyi-féle ösztöndíj, Mária Terézia-féle ösztöndíj, Kajdácsi-féle ösztöndíj, állami ösztöndíj) kapcsolatos ügyeket, és azok elintézési módját – egyértelműen megjelenítve a vallás- és közoktatásügyi miniszternek és minisztériumnak a döntésekben játszott túlsúlyát.

Jóllehet a magyar egyetem csak 1848-ban került elsőként önálló minisztérium irányítása alá (korábban is állami irányítás alatt állt, csak 1777-től a Helytartótanács látta el ezt a funkciót), és a neoabszolutizmus erős birodalmi centralizáció alá rendelte az oktatás ügyét is, a Vallás- és Közoktatási Minisztérium (VKM) súlya az egyetem felletti felügyelet kapcsán a 19. század második felére erősödött csak meg. Ennek indoka nyilvánvalóan egyrészt a társadalmi-politikai helyzetben keresendő: a neoabszolutizmus teljes centralizációs törekvés-kísérleteit követően kifejezetten üdvözlendő volt a magyar VKM irányítása. Az pedig, hogy ez az irányítás az egyetem életébe történő mély beavatkozást jelentett (lásd a jegyzőkönyv által tanúsított csekély egyetemi döntési kompetenciát), a korabeli viszonyok között nem okozott megütközést, elvégre Mária Terézia óta volt kénytelen az egyetemi szféra rend-

kívül erőteljes állami felügyeletet elviselni (lásd a II. Ratio Educationis által bevezetett elnöki státust vagy a birodalmi centralizációs kísérleteket).

Az alább közreadott – és fent már említett – 1886. évi kari tanácsai ülés jegyzőkönyvének különös jelentősége el-

sősorban is abban keresendő, hogy ezen állami jelenlét 19. századi megjelenésének állít – stílszerűen egy 19. századi fotóeljárásra utaló kifejezést használva – kvázi fénynyomatként emléket.

Előadó a dékán-helyettes

102. Polyák Lajos szig. orvos folyamodik, hogy az 1882. ápr. 5-én 250. sz. a. általa nyert Mária Terézia-féle évi 150 ftos ösztöndíj élvezetében még egy évig meghagyassék.

Folyamodó tanfolyama bevégzése után azonnal letette az I. gyak. szigorlatot mivel kellő szorgalmának adta tanujelét, minélfogva kérelme pártolólág terjesztetik fel.

Előadó a dékán-helyettes

103. Markovics Rezső szig. orvos folyamodik, hogy 1885/6-ra mint szig. évre engedélyezett 150 ftos budai Mária Terézia-féle ösztöndíjának 2-edik részlete kiutalványoztassék, a 3-dik részlete pedig az 1886/7 tanévre a 3-dik szigorlatára engedélyeztesék. Az első részletet már felvette.

A folyamodó oly értelemben kapta 1885/6-ra az ösztöndíjat, hogy a sikeresen letett három gyakorlati szigorlat után tétetik az három egyenlő részletben folyóvá. A folyamodó kellő sikerrel letette a 2-dik gyakorlati szigorlatot, emélfogva ezen részlet kiutalványozása ajánlható; ellenben a harmadik részlettől a folyamodó minthogy annak kellő időben letételét elmulasztotta, elesik, s nem is javasolható ezen részletnek 1886/7-re tovább engedélyezése.

Előadó a dékán-helyettes

108. Dudich Endre szig. orvos kéri, hogy 150 ftos győri püspök Széchenyi-féle ösztöndíja, amely részére 1876 márc. 9-én S205 sz. a. [nem olvasható egyértelműen] utalványoztatott, 1886/7-re mint szigorlati évre meghagyassék. Folyamodó a jeles szorgalmu tanulók közé tartozott, s jó előmenetelét

Ajánlólág terjesztetik öngyméltósága elé.

Előadó a dékán-helyettes

109. Erdős János II. évi orvoshallgató folyamodik, hogy az 1885 január 13-án 342. sz. a. részére adományozott 300 ftos állami ösztöndíj élvezetében az 1886/7 tanévre is meghagyassék.

Folyamodó egyike a legszorgalmasabb és kitünőbb orvoshallgatóknak, mi leckekönyve illető jegyeiből is mutatkozik, minélfogva kérése pártolólág terjesztetik öngyméltósága elé.

Előadó a dékán-helyettes

110. Szalay Béla szig. orvos folyamodik, hogy az általa az 1883. évi 30S83 sz. a. intézmény alapján élvezett Kajdácsy-féle 500 frtnyi ösztöndíjban még a szigorlati évben is meghagyassék.

Folyamodó igen szorgalmas és elég jó előmeneteli orvoshallgató volt, minélfogva kérése pártolólág terjesztetik öngyméltósága elé.

Előadó a prodékán

116. Neupauer Gusztáv szig. orvos folyamodik, hogy az 1885. okt. 16-án kelt 39.974 sz. a. adományozott ösztöndíjban meghagyassék.

Folyamodó szorgalmas, jo előmeneteli tanuló, első gyak. szigorlatát jó eredménnyel tette le, minélfogva előadó kérését pártolja.

Ajánlólág terjesztetik öngyméltósága elé.

Előadó a dékán-helyettes

117. Baumgarten Samu V. évi orvoshallgató folyamodik, hogy az 1885 okt. 16-án 39794. sz. a. részére adományozott 300 ftos állami ösztöndíjban továbbra is meghagyatik. Folyamodó az igen szorgalmas tanulók sorába tartozik, mit igen jó colloquiimai és igen szorgalmas látogatási bizonyítványai is tanúsítanak, minélfogva előadó kérését pártolja.

Ajánlólág terjesztetik öngyméltósága elé.

Előadó a dékán-helyettes

118. Buday Kálmán szig. orvos folyamodik, hogy 1885 jan. 13án 342. sz. a. részére adományozott 300 frtos állami ösztöndíj szigorlati évére meghagyassék. Folyamodó a kitünő szorgalmu s jeles előmeneteli hallgatók közé tartozott, mit sikeresen letett első gyakorlati szigorlata és még inkább az tanusit, hogy a mult tanév alatt a kórboncztan díjazott gyakornoka volt. Emmélfogva előadó ajánlja őt az ösztöndíj megtarthatására, megjegyezvén, hogy Buday egyszersmind a kórboncztan II. tanársegédi alkalmaztatott.

Előadó a dékán-helyettes

120. Özv. Bruszkó Jánosné sz. Vitkovszky Johanna orvostudornak 73 éves beteges özvegye segélyért folyamodik.

Előadó a dékán-helyettes

122. Az 1886/7 tanév első felére a tandíj elengedéséért folyamodók kérvényei tárgyaltnak.

A tandíj fizetése alól felmentettek:

egészen: Jutati József, Preisach Izidor, Stangler Jónás, Weisz Lajos, Hailbrunn Artúr, Kovács Sándor, Tandlich Mór, Tregermann Mór, Justus Jakab, Kiray Arisztid, Kovács Ágoston, Róth Samu, Szinassy József, Wohl József, Abeles Károly, Herzog Ede, Kuffer Hugó, Baumgarten L. Samu,

Előadó a dékán-helyettes

143. Bozóky Jenő III. évi orvoshallgató kéri, hogy az 1885/6 tanévre engedélyezett budai M. Terézia-féle 150 frtos ösztöndíját megkaphassa, noha az 1855/6 tanév második felében a hallgatott tárgyakból szorgalmi jeleket nem kapott.

Folyamodó kérése ajánlólag terjesztetik önagyméltósága elé.

Prof. dr. Buday Kálmán

A tanártestület pénztárából 25 frtnyi segélyben részesítettik.

Erdős János, Perémi Dezső, Regdon Károly, Schiff J. Ernő, Szigethy Károly

felében: Friedmann Mór, Klein Simon, Kripka Henrik, Lippszer Leó, Roth Samu, Szekeres István, Apitzer Adolf, Blau Dávid, Dukesz Zsigmond, Dutkay Gyula, Feldbaum Henrik, Hirs Márton, Manajlovits Döme, Perges Bernát, Schütz József, Schwarz Béla, Linger Bernát, Vándor Ödön, Windholz Zsigmond, Balásfy Géza, Bergen Vilmos, Dereassy István, Fáho Mór, Hausner József, Hirtenstein Leó, Landauer Armin, Lantos Gyula, Nazimecki Vilmos, Szabó János, Weisz Mór, Weisz József, Barakonyi Sándor, Baumgarten Pál, Bilánka György, Doktor Sándor, Edelmann Áron, Falta Pál, Kottler Sándor, Miehlestädter Soma, Schlerisger Gyula, Augenstein Sándor, Berényi Dezső, Eröss Józsa, Grünwald Izrael, Ippen József, Márkus Miksa, Medvei Béla, Nagy Sándor, Nussbaum Károly, Policzki Mór, Reitzer Mór, Schürge József, Stibrányi Tivadar, Sternthal Jakab és Tolnai Bernát orvoshallgatók.

A folyamodó utóbbi hiányt azzal menti, hogy a 2dik félévben orvosi bizonyítványa értelmében tüdővészben szenvedett amely akadályozta őt teljes szorgalmának kifejtésében. Az első félévben mindazáltal folyamodó kellő szorgalmat és előmenetelt tanusított minélfogva kérelme pártolólág terjesztetik önagyméltósága elé azon ajánlással, hogy számára egyelőre csak 75 frt utalványoztatik ki, míg a másik 75 frt kiutalványozása a f. félévben tanusítandó szorgalmától tétessék függővé.

